

SZERB NÉPISMERET

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

A középszint és emelt szint kompetenciái azonosak, a különbség csupán a témák megközelítésének összetettségében, önállóságában van. A vizsga nyelve: szerb.

- A szerb nemzetiségre vonatkozó források (írott, képi, elektronikus) felhasználása, elemzése.
- A kapott források, napi sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint személyes tapasztalatok alapján nemzetiségi politikai problémák megfogalmazása, ok-okozati viszonyok felismerése, analógia megvonása a múlt és jelen között.
- A tárgyi és szellemi néprajzi hagyaték megismerése, felhasználása a szerb lakta régiók, települések szemléletes bemutatásában, leírásában.
- Publicisztikai írások, szociológiai felmérések tanulmányozása, azok felhasználásával a nemzetiségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.
- A szerb nemzetiség települési területén a földrajzi adottságok, az életviszonyok, életmód és gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.
- Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával, egy a szerb nemzetiségre különösen jellemző esemény bemutatása.
- A Magyarországon beszélt szerb nyelv jellemző jegyei, nyelvjárási szöveg megértése, köznyelvi tolmácsolása, eltérések felismerése.
- A magyarországi szerb nemzetiség közösség ének-, zene- és tánckultúrájának jellemzése, bemutatása vagy leírása.
- Képzőművészeti alkotások és irodalmi forrásmunkák jellemzése, bemutatása jellegzetes szerb tájakról. Szerb népviseletek, motívumok, színek és a vizsgázó szülőhelye népviseletének felismerése és bemutatása.
- Hagyományos műsoros ünnepség tervezése, összeállítása, szöveges műsorajánló készítése.
- A nemzetiségi politika kereteit meghatározó jogszabályok ismerete, elemzése, esettanulmányok készítése, a jogalkalmazás gyakorlati kérdéseinek bemutatása.
- Egy szerb nemzetiségi önkormányzat, egyesület, alapítvány, civil szervezet érdekképviselési lehetőségeinek kritikai bemutatása.

B) TÉMAKÖRÖK

A közép- és az emelt szintű a vizsgakövetelmények ismeretanyaga lényegében nem különbözik. Középszinten kisebb elméleti háttérrel a személyes tapasztalatok, megszerezhető ismeretek felhasználása, míg az emelt szinten az átfogóbb összefüggéslátás, az információk, tapasztalatok elvontak, általánosabb, összetettebb kifejezése a cél. Ezt a vizsgázónak írásban és szóban egyaránt tanúsítania kell.

1. Történeti ismeretek

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Őshaza, balkáni honfoglalás.	A szlávok őshazája, a szétvándorlás okai; délszlávok a Balkánon a VI-VII. században.	A délszláv-kép változása a bizánci forrásokban.
Az első szerb államalakulatok.	A szerbek a bolgár és bizánci állam „háromszögében”.	Duklja vagy Raska a kezdetektől a XII. századig.
A Nemanjic-kor (Nemanja-tól Stefan Decanski-ig).	A középkori szerb állam (nagyzsúpánság, királyság) politikátörténete.	A Nemanjić-kolostorok anyagi és szellemi kultúrája.
A Szerb Császárság és a tartományurak kora.	Koszovói csata - előzményei, lefolyása, következményei.	Dusanov Zakonik alapján a középkori szerb társadalom képe.
A Szerb Despotátus.	Az egyik szerb deszpotahész uralkodói portréja (pl. Stefan Lazarević Visoki).	A Szerb Despotátus és a középkori magyar állam kapcsolata (pl. a Brankovicok és a Hunyadiak).
A balkáni szerbek a török hódoltság alatt (1459-1804). A magyarországi szerbek 1690-es „nagy” bevándorlása.	A szerb nép helyzete az Oszmánok alatt (pl. raja, kiváltságos rétegek, felkelések). Arsenije III. Carnojevic pátriárka szerepe a nagy bevándorlásban.	Az Ipek Patriarkhátus és a pravoszláv egyház nemzetmegtartó szerepe. I. Lipót császár privilégiumai.
Az első és a második szerb felkelés kora.	Karađorđe vagy Miloš portréja.	Élet az első modernkori szerb államban (pl. a Popečiteljski Sovjet Serbski tevékenysége alapján).
Az Obrenovic-ház uralma.	Mihailo Obrenović portréja.	Az Obrenović-kori szerb állam az alkotmányok változása tükrében.
A Karadjordjevic-ház uralma.	Az Osloboditelj vagy az Ujedinitelj portréja.	A jugoszláv eszme megvalósulása (pl. a fegyveres harcokban, diplomáciai küzdelmekben,

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
		a Királyi Jugoszlávia nemzetiségi politikája).
A szerbek Pest-Budán a XIX. században.	Stojan Vujičić monográfiája alapján: „Idegenvezetés” a Belvárosban vagy a Tabánban.	Egy korabeli szerb intézmény tevékenységének részletes bemutatása (pl. Tekelijanum).

2. Néprajzi ismeretek

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A szerb nemzetiség tárgyi kultúrája, szokásai.	A szerbek lakta település földrajzi adottságainak ismerete, jellemzői. A szerb családi ház jellegzetessége. A településen lévő házak, lakberendezések összehasonlítása. A családi és rokoni kapcsolatok felismerése, megnevezése, az összetartás fontossága régen és ma.	Projektterv készítése tárgyi gyűjtésre és kiállításra. A generációk együttélésének problematikája, annak elemzése és mára való kivetítése.
A szerb nemzetiség szokásrendszere.	A naptári év szokásai, ünnepei. A családi események jellegzetessége. Egyházi ünnepekkel kapcsolatos hagyományok, rítusok. Munkához, évszakokhoz, időjáráshoz kapcsolódó szerb ünnepi népszokások, lírai versekben (népdalok) megjelenő motívumok alapján. „Elmúlt régi, szépszokásaink” Lázár szombatja, Lázár fűzfaága.	Projektterv készítése szokások gyűjtésére. Pl. egy szerb lakodalom menetéről, rituális eseményeiről, szereplőkről, szokásokról.
A szerb nemzetiség népviselete.	Lakóhelyének legjellemzőbb férfi és női népviseletének, hajviseletének jellemzői. A néptáncsoportok népviselete: színek, anyagok, formák, bemutatása. A szerbiai táj (Sumadija) és szülőhelye népviseletének bemutatása.	Korok és divatok bemutatása, a változások folyamatai és okai.
Étkezési szokások.	A szerbek étkezési és főzési kultúrája. Jellemzetes szerb ételek; a	A szerb nemzetiség étkezési szokásainak

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
	mindennapokhoz, az ünnepekhez, hagyományokhoz kapcsolódó étrend összeállítása. Bőjtös időszakra (karácsony, húsvét) jellemző szokások, néhány étel elkészítésének módja, leírása.	összehasonlítása más nemzetiségek szokásaival, illetve a többségi nemzetével.
A szerb nemzetiség médiája.	A magyarországi szerb írott és elektronikus médiájának szerepe a nemzetiség értékeinek fenntartásában. Véleménynyilvánítás a Srpske Narodne Novine által közölt tartalmakkal kapcsolatban.	Egy több részes néprajzi műsorsorozat terve a Szerb Rádió számára.

3. Földrajzi ismeretek

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szerbek régiói.	A szerbek lakta régiók sajátosságainak bemutatása, földrajzi adottságainak leírása	Térkép készítése a vizsgázó saját régiójáról, a természeti, néprajzi és kulturális nevezetességek listájával.
A földrajzi adottságok és az életmód összefüggései.	A földrajzi környezet és a specifikus kisebbségi lét hatásának bemutatása, az életviszonyok értelmezése. A szerb táj bemutatása irodalmi és képzőművészeti alkotások felhasználásával.	Az életmód változásának megismertetése irodalmi és történelmi szemelvények alapján.
Ismeretek az anyaország földrajzáról.	Szerbia régióinak földrajzi fekvésének, tájegységeinek bemutatása, természeti szépségeinek és turisztikai nevezetességeinek leírása. Forrásanyagok alapján Szerbia jelentősebb központjának, városainak bemutatása.	Szerbia északi területeinek természetföldrajzi jellemzése (Vojvodina, Novi Sad, Fruska gora).

4. Társadalmi ismeretek

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A magyarországi szerbség közösségi kapcsolatai.	A különböző népcsoportokhoz tartozók alapvető és nagyobb közösségi kapcsolatai.	Esettanulmány alapján a magyarországi szerbség közösségi és etnikai identitásának elemzése.

	A szerb összetartozást erősítő országos rendezvények (Szent Száva, Szent Vid) funkcióinak, jellemzőinek értelmezése.	
A szerb nemzetiségű egyén helye és a többes közösségi kötődések hatásai.	Egy közösségi kapcsolat jellemzése. Kulturális emlékhelyek (Grábóc, Szentendre) szerepe az egyén és a közösség életében.	Az identitásvállalás megnyilvánulási formái.

5. A szerb nemzetiség nyelve

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A szerb nyelvi fejlődésre ható tényezők.	A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában. A szerb nyelvfejlődés jelentős állomásainak bemutatása. Vuk Karadzic, a szerb nyelv megújítója, szerepe a szerb nyelv fejlődésében.	A tájékozottság bizonyítása szövegeken.
A köznyelv és a nyelvi változatok szerepe.	A dialektus bemutatása példák alapján. Egy saját környezetből választott nyelvjárásban hallott szöveg tolmácsolása. A kiejtés mód bemutatása irodalmi műveken. A magyarországi szerbek anyanyelve, az anyanyelv szerepe az identitás megőrzésében.	A média hatása a mindennapi nyelvhasználatra. Olyan irodalmi műalkotás értelmezése, amelyek központi témája a nyelvhasználat. A bilingvizmus ismérvei.

6. A szerb nemzetiség épített környezete

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Szerb építészet.	A középkori építészet a ras-i, szerb bizánci, a moravai iskola, a freskó és ikonfestészet jellemző jegyeinek bemutatása.	Építészeti stílusok felismerése és bemutatása írásban (Hilandar, Studenica kolostorok).
A magyarországi szerb képzőművészet,	A magyarországi szerb ortodox templomok	Mihailo Zivkovic budai ikonfestő munkáinak, a

építészet.	sajátos stílusának bemutatása.	szentendrei Blagovestenska-templom ikonosztáziójának elemzése.
Az épített környezet formái és funkcionális vonásai.	Vázlatkészítés saját települése alaprajzáról, szerb utcanevek megnevezése, és azok kialakulásainak bemutatása.	Saját település szerb nemzetiségi építészetének formai jegyei.
A szerb nemzetiségi örökség védelme.	A vizsgázó lakóhelyére vonatkozó értékmentő program vázlatának elkészítése.	Egy értékmentő program megvalósításának részletes bemutatása.

7. A szerb nemzetiség zene-, ének- és táncművelése

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
Szerb népzene, népdalok jellemzése.	A szerb zeneszerzés és az egyházi zene, valamint népdalkutatás első kezdeményezőjének (Kornelije Stankovic) írásos bemutatása.	Egy bizánci egyházi szövegű ének lejegyzése.
	A zene, a hangszeres éneklés szerepe a hétköznapi és ünnepek szokásrendszerében.	Lakodalmi dalok bemutatása, elemzése.
	Vujicsics Tihamér zenei hagyományának bemutatása.	A Vujicsics Együttes névadója gyűjtőmunkájának bemutatása.
A magyarországi szerbek táncművelése.	A szerb tradicionális táncok leírása, elemzése.	Szertartásos, archaikus táncok leírása (Dodole, Lazarice).
A hagyományörzés a szerb zenei kultúrában.	Egy énekes, zenés táncos műsorajánló program elkészítése.	Műsorajánló elkészítése egy hagyományörző programról.

8. Nemzetiségi politikai ismeretek

Témák	Vizsgaszintek	
	Középszint	Emelt szint
A nemzetiségi politika jogszabályi keretei.	A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi törvény alapvető ismerete, s annak hatásai. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő	A nemzetiségeket érintő törvények elemzése.

	Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe.	
A nemzetiségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata.	Egy szerb nemzetiségi önkormányzat működésének bemutatása.	A nemzetiségi önkormányzati választási rendszer jellemzése.
A szerb nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek programjainak szerepe az önazonosság megtartásában.	A régió egyesületeinek, civil szerveződéseinek, programjainak, működési elveinek bemutatása. A rendszerváltás óta létrehozott és a Szerb Országos Önkormányzat által működtetett tudományos, pedagógiai, kulturális és köznevelési intézmények.	Javaslatok megfogalmazása a helyi, regionális vagy országos politika számára a nemzetiségi identitás támogatására.

B) VIZSGALEÍRÁS

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)	NINCS	A feladatok megjelölésével összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott, illetve elektronikus ismerethordozó)

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga (projekt)	Szóbeli vizsga 15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgozása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

- Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.
- A projekt témája a tanulmányok alatt érintett nyolc ismeretcsoporthoz (lásd Részletes követelmények) bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.
- A projekttel szemben támasztott követelmények:
  - 10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes véleményeket.
  - A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogviszonnyal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.
  - A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

- Értékelés
- A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

I. Tartalom

a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése	30 pont
b) a téma újszerű megközelítése	10 pont
c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése	5 pont

II. A projektkészítés folyamata

a) a projekt fázisainak megjelenítése	5 pont
b) az egyéni kutatómunka megjelenítése	15 pont

III. Forma

a) nyelvi megformáltság	8 pont
b) szerkezet, végső megjelenítés minősége	7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmennyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik. A tételsor a négy kötelező ismeretsoportból összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Kisebbségpolitikai ismeretek, Néprajzi ismeretek, a Szerb nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek) A témakörök arányait a felkészülés során érvényesített súlypontok határozzák meg, de a tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy ismeretsoportot. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a felelet része.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

A projekt bemutatása - összesen 20 pont

- a projektmunka lényegre törő összefoglalása 7 pont
- prezentációs technika, előadásmód 5 pont
- nyelvi megformáltság 5 pont
- szemléltetés 3 pont

A szóbeli tétel értékelése - összesen 50 pont

- tartalom 25 pont
- a forrás elemzése 10 pont
- nyelvi megformáltság 10 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése 5 pont

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga 180 perc	Szóbeli vizsga 20 perc
Esszé	Tétel kifejtése
100 pont	50 pont

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva) egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc ismeretscsoportból (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Tartalmi szerkezet

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll. Az „A” altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Kisebbségpolitikai ismeretek témakörből, a „B” altételt a Néprajzi ismeretek és a Szerb nemzetiség nyelvvel kapcsolatos ismeretek témakörből húzza. Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat. A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két feladatban meghatározott témákat kifejtse.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

1. „A” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

2. „B” altétel:

- tartalom	15 pont
- szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
- nyelvi megformáltság	5 pont

МАТУРСКИ ИСПИТ ИЗ СРПСКОГ НАРОДОПИСА

Детаљни захтеви за матурски испит

A) ВЕШТИНЕ

Вештине које ученик треба да усвоји односе се подједнако на средњи и на виши степен матуре. Ова два степена матурског испита разликују се једино по конкретном односно апстрактном приступу темама, његовој комплексности, као и степену самосталности која се захтева од ученика.

- Примена и анализа извора (писани, визуелни и електронски извори) који се односе на српску мањину.

- Способност уочавања проблема мањинске политике, препознавања узрочно-последичних веза и повлачења паралеле између садашњости и прошлости на основу датих извора, публицистичких текстова из дневне штампе, визуелних и аудио историјских извора, електронских медија, као и из личног искуства.
- Стицање знања о вредностима музичког блага српског народа и његова примена при описивању и приказивању регија, насеља које настајује српски живаљ.
- Проучавање, одабирање и употреба публицистичких текстова и социолошких истраживања у циљу приказивања и тумачења односа појединца и заједнице унутар српске мањине.
- Способност уочавања и тумачења веза између географских обележја, услова и начина живота и економских односа на територијама насељеним српским живљем.
- Приказивање појаве посебно карактеристичне за српску мањину на основу података добијених путем истраживачког рада на катрографским, историјским, економско-географским, демографским изворима као и изворима везаним за дато насеље.
- Карактеристичне црте говора Срба у Мађарској, разумевање текста датог у дијалекту и његово тумачење, препознавање разлика између дијалекта и говорног језика.
- Приказ или опис карактеристика музичке и плесне културе српске заједнице у Мађарској.
- Приказ обележја ликовно-уметничких и књижевних дела карактеристичних за одређене српске територије. Препознавање и представљање српских народних ношњи, њихових мотива, боја и порекла.
- Планирање програма једне традиционалне свечаности, састављање текстуалног дела програма на основу различитих извора.
- Познавање, анализа закона који одређују оквире мањинске политике, израда и презентација студија о примени датих закона у пракси.
- Критичка приказ једне српске мањинске самоуправе, савеза, удружења, фондације, невладине организације.

Б) САДРЖАЈ ГРАДИВА

ВИШИ И СРЕДЊИ СТЕПЕН

Средњи и виши степен матурског испита по садржају градива које се захтева суштински се не разликује. На средњем степену од ученика се очекује да, уз мању теоријску основу, уме да употреби како доступне информације, тако и своје лично искуство за доношење закључака, док се на вишем степену очекује да ученик на основу свог личног искуства и доступних му информација путем апстрактног мишљења створи и прикаже једну општију, комплекснију слику о повезаности појава. Ове способности ученик треба да покаже како у писменом, тако и у усменом облику.

1. Историја

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Прапостојбина, досељавање на Балканско полуострво 2. Стварање првих српских држава 3. Доба Немањића (од Стефана Немање до Стефана Дечанског) 4. Српско царство и доба обласних господара 5. Српска деспотовина	Прапостојбина Словена, узроци сеобе; Јужни Словени на Балкану у VI и VII веку Срби у између Бугарске и Византије Политичка историја српске средњовековне државе Косовски бој - догађања уочи, ток битке и последице Портрет једног српског деспота (нпр. Стефана Лазаревића Високог)	Промена слике о Јужним Словенима у византијским изворима Дукља или Рашка од почетака до XII века Материјална и духовна димензија Немањићких манастира Слика средњовековног српског друштва на основу Душановог законика Везе између Српске деспотовине и средњовековне мађарске државе (нпр. Бранковићи и Хуњадијеви) Улога Пећке патријаршије у одржању српског народа
6. Срби на Балкану за време турске владавине (1459-1804) 7. Први и Други српски устанак	Положај српског народа под Османлијама (нпр. раја, привилегизовани слојеви; свакодневни живот и устанци) Портрет Карађорђа или Милоша Обреновића	Живот у првој модерној српској држави (Џгä Правитељствујушчег совјета сербског) Обреновићевска Србија након промене устава
8. Владавина династије Обреновић 9. Владавина династије Карађорђевић	Портрет Михаила Обреновића Портрет Ослободитеља или Ујединитеља	Остварење идеје југословенства (нпр. дипломатским путем или оружаном борбом; или мањинска политика у Краљевини Југославији)
10. Срби у Пешти и Будиму током „дугог” XIX века	На основу монографије Стојана Вујичића: „Разгледање града” - Белварош или Табан	Детаљни приказ делатности једне српске установе из датог периода (нпр. Текелијанум)

2. Етнографија

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Обичаји и предмети везани за живот Срба у Мађарској	Познавање и карактеристике географских обележја српских насеља. Карактеристике	Израда плана за пројекат сакупљања и излагања сакупљених предмета.

<p>2. Обичаји српске мањине у Мађарској</p>	<p>српских породичних кућа. Поређење кућа и њиховог уређења унутар једног насеља. Способност препознавања и именована породичних и родбинских веза, значај и улога породице у прошлости и данас. Празници и обичаји у току једне календарске године. Карактеристике породичних окупљања. Обичаји и обреди везани за црквене празнике. Народни празнични обичаји који се везују за рад, годишња доба и временске прилике, на основу мотива у лирским (народним) песмама. „Стари, добри обичаји” као што су Лазарева субота, Лазарева врбовина.</p>	<p>Анализа проблематике заједничког живота више генерација и њена пројекција на данашњу ситуацију.</p> <p>Израда плана за пројекат сакупљања обичаја. На пример о току једне свадбе, њеним учесницима, обредним и другим обичајима.</p>
<p>3. Народна ношња српске мањине</p>	<p>Најкарактеристичнија обележја мушких и женских народних ношњи и фризура у родном насељу. Приказ народних ношњи фолклорних група на основу облика, боја и материјала. Приказ пејзажа родног краја (нпр. Шумадија) и народне ношње у том крају Србије.</p>	<p>Приказивање моде у различитим периодима, токови и узроци промена.</p>
<p>4. Српска кухиња</p>	<p>Култура кувања и исхране код Срба. Типична свакодневна и празнична јела, традиционални начин исхране. Израда јеловника. Обичаји карактеристични за период поста (Божих, Ускрс), опис и начин припремања неколико јела.</p>	<p>Поређење српске традиционалне кухиње са кухињама других мањинских народа, односно већинског народа.</p>
<p>5. Медији српске мањине у Мађарској</p>	<p>Улога писаних и електронских медија Срба у Мађарској у о-óââśó вредности српске мањинске заједнице. Изражавање свог мишљења о текстовима објављеним у Српским народним новинама.</p>	<p>Израда плана за емисију на Српском радију</p>

3. Географија

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Регије Срба у Мађарској	Регије насељене Србима, њихове карактеристике и природна обележја.	Израда географске карте
2. Повезаност природних обележја и начина живота	Приказ узајамног утицаја природног окружења и специфичних карактеристика српске мањине, тумачење животних прилика. Анализа српских крајева уз коришћење географских извора, књижевних и ликовно-уметничких дела као основе.	Приказивање промена у начину живота на основу одломака из књижевних и историјских текстова.
3. Географија земље матице	Приказ географског положаја Србије и Црне Горе и њена географска подела. Опис природних лепота и туристичких знаменитости. Приказ најзначајнијих градова у Србији и Црној Гори на основу оригиналног материјала.	Природно-географске карактеристике северних делова Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора)

4. Друштво

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
1. Национална свест, мањински идентитет и однос према већинском народу.	Представљање и тумачење критеријума који одређују карактер контакта припадника етничке групе са већинским народом. Карактеристика и функција приредби које организује српска заједница на државном нивоу ради јачања националне свести (Свети Сава, Видовдан)	Студијска анализа етничког идентитета унутар заједнице Срба у Мађарској данас
2. Положај припадника српске мањинске заједнице, утицаји вишеструке националне припадности.	Карактеристике везе са заједницом. Утицај културних споменика (Грабовац, Сентандреја) на појединца и заједницу.	Видови испољавања националне свести.

5. Језик Срба у Мађарској

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
<p>Фактори који утичу на развој српског језика</p> <p>Говорни језик и улога језичких промена</p>	<p>Српски језик као припадник групе словенских језика.</p> <p>Приказивање значајних станица у развоју српског језика.</p> <p>Вук Караџић као реформатор српског језика и његова улога у развоју српског језика.</p> <p>Приказивање једног дијалекта помоћу примера.</p> <p>Тумачење карактеристика говора своје околине на основу текста писаног датим дијалектом.</p> <p>Приказивање изговора на примерима из књижевних дела.</p> <p>Матерњи језик Срба у Мађарској као основно обележје националне свести.</p>	<p>Способност сналажења у текстовима на тему језика.</p> <p>Утицај медија на свакодневни говор.</p> <p>Тумачење књижевних дела чија је главна тема употреба језика.</p> <p>Основне карактеристике билингвизма.</p>

6. Архитектура Срба у Мађарској

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
<p>Српска архитектура</p> <p>Ликовна уметност и архитектура Срба у Мађарској</p> <p>Функционалне и формалне одлике архитектонског, грађеног окружења.</p> <p>Заштита српске националне баштине</p>	<p>Основне карактеристике сликања фресака и икона; рашка, српско-византијска и моравска школа као најважније школе средњовековне архитектуре</p> <p>Приказ својеврсног стила у ком су грађене српске православне цркве у Мађарској</p> <p>Израда скице нацрта основе родног места, српски називи у именима улица и њихова историја.</p> <p>Израда скице програма за заштиту дела националне баштине у свом родном месту.</p>	<p>Препознавање и приказивање архитектонских стилова у писаном облику (манастири Хиландар, Студеница)</p> <p>Анализа иконостаса у Благовештенској цркви у Сентандреји, дела будимског иконописца Михајла Живковића.</p> <p>Приказ основних одлика архитектуре Срба у Мађарској на примеру родног места.</p> <p>Комплетна израда програма за заштиту дела националне баштине у свом родном месту.</p>

7. Музика, песма и плес код Срба у Мађарској

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Карактеристике српске народне музике и народних песама	Писмени приказ уметничке делатности Корнелија Станковића на пољу истраживања компоноване музике и црквене музике код Срба, и првог сакупљача народних песама. Музика и певање уз инструменталну пратњу у свакодневном животу и на празнике.	Запис текста једне византијске црквене песме
Плес код Срба у Мађарској	Приказ музичке делатности Тихомира Вујичића.	Приказ и опис наставка и обраде сакупљачког рада започетог од стране именодавца Ансамбла Вујичић.
Очување традиције у српској музичкој култури	Опис и анализа традиционалних српских плесова. Израда предлога програма за један музичко-плесни, програм.	Опис обредних, архаичних плесова (Додоле, Лазарице) Израда предлога програма чији је циљ очување српске музичке традиције.

8. Мањинска политика

Теме	Степен испита	
	Средњи степен	Виши степен
Законски оквири мањинске политике Основе и пракса система мањинских самоуправа Улога српских мањинских самоуправа и удружења у очувању идентитета. Основа функционисања и пракса мањински самоуправа	Утицаји закона који се односе на мањинске народе. Приказ делатности једне српске мањинске самоуправе. Приказ програма и принципа делатности цивилних организација регионалних удружења. Приказ рада једне мањинске самоуправе.	Анализа закона који се односе на мањинске народе. Карактеристике изборног система код мањинских самоуправа. Формулисање предлога за подржавање мањинског идентитета у оквиру регионалне или земаљске политике. Карактерисање избора мањинских самоуправа

Програми мањинских самоуправа и њихов значај у очувању идентитета.	Приказ цивилних организација, удружења, њихов програм и принцип рада. Српска мањинска самоуправа и од промене режона основане и одржаване научне, педагошке, културне и просветне установе.	Формулисање предлога мањинским самоуправама или државној политици за очување мањинског идентитета.
---	--	--

В) ОПИС ИСПИТА

Делови испита

Средњи степен		Виши степен	
Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Пројекат	15 минута	180 минута	20 минута
80 бодова	70 бодова	100 бодова	50 бодова

Средства која се могу користити на испиту

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Обезбеђује кандидат	НЕМА	НЕМА	Једнојезични речник	НЕМА
Обезбеђује надлежна институција	НЕМА	Средства која су назначена у датом задатку (фотографија, штампа и електронички подаци)	НЕМА	Средства која су назначена у датом задатку (фотографија, штампа и електронички подаци)

Јавно саопштење

	Средњи степен		Виши степен	
	Писмени испит	Усмени испит	Писмени испит	Усмени испит
Градиво	НЕМА	Наслови теза	НЕМА	НЕМА

Када?	НЕМА	У складу са правним регулисањем	НЕМА	У складу са правним регулисањем
-------	------	---------------------------------	------	---------------------------------

Испит средњег степена

Писмени испит (пројект)	Усмени испит 15 минута	
Самостална обрада једне теме током године	Одбрана пројекта	Објашњење једне тезе
80 бодова	20 бодова	50 бодова

Писмени испит

Садржајне и формалне карактеристике писменог задатка

- Израда једног пројекта замењује писмени испит.
- Тему пројекта кандидат може изабрати од било које обрађене теме током школовања (Види детаљније захтеве!), а коју тему кандидат брани на усменом испиту.
- Захтеви у вези пројекта:
- Обим радње износи 10 до 20 страница, у коме обширност текста, без прилога, са величином слова 12 и размаком редова 1,5 мора достићи 5 страница. У пројекту се разрађују следеће теме: образложење одабира теме, формирање хипотезе односно постављених циљева, библиографију, податке о стручној литератури, опис прикупљања података, разлагање садржајног дела теме, закључке и лична искуства.
- Рад на пројекту је, од избора теме до коначног облика, самосталан рад. Кандидат током израде пројекта може тражити помоћ од конзулента. Ако кандидат више нема статус ученика, а жели помоћ конзулента, онда сам мора бринути о конзуленту. Кандидат који има статус ученика може узети за конзулента и стручног професора. Кандидат готов пројекат предаје најкасније до почетка писменог испитног рока.
- Кандидат за представљање пројекта израђује кратку скицу на основу које брани пројекат током испита.

Оцена

За пројекат се може дати укупно 80 бодова. Оцена ученика се обавља помоћу средњег упутства за бодовање која садржи следеће опште критеријуме за оцену.

I. Садржај

- а) Комплексност, приступ тему с више страна 30 бодова*
- б) иновативни приступ теми 10 бодова*
- с) Приказ библиографије и стручне литературе у вези са темом 5 бодова*

II. Процес израде пројекта

- a) Приказ фаза пројекта 5 бодова
- b) приказ појединачног истраживачког рада 15 бодова

III. Форма

- a) Обликованост 8 бодова
- b) структура, квалитет коначног изгледа 7 бодова

Уколико је текст знатно краћи од минималне дужине текста (мање од 4 странице) пројекат се не може бодовати.

Усмени испит

Садржајне и формалне карактеристике теза усменог испита

Садржајна структура

Кандидат у року од 5 минута приказује свој пројекат. Након тога има на располагању 10 минута за израду своје тезе.

Састављање теза задатак је надлежне институције. Низ теза се састоји од 20 теза које су састављене од четири обавезних група (историјско знање, мањинска политика, етнографско знање, и познавање српског мањинског језика) Величину тематских кругова одређује се на основу акцента који стављен током припреме кандидата, али тезе у целини морају покривати све четири групе. Свака од теза мора да садржи и један извор у вези теме, чија је анализа такође део одговора.

Оцена

За овај испит максимално може се дати 70 бодова. Унутар тога за презентацију пројекта може се дати 20, а за анализу тезе 50 бодова.

Бодовање ученика се обавља применом следећег упутства за оцену и исправљање која садржи следеће критеријуме:

Приказивање пројекта - укупно 20 бодова

- сажетак пројекта са најбитнијим садржајем 7 бодова

- начин представљања 5 бодова
- језичка правилност 5 бодова
- прегледност 3 бода

Оцена усмене тезе - укупно 50 бодова

- садржај 25 бодова
- анализа извора 10 бодова
- језичка правилност 10 бодова
- структура, градња одговора 5 бодова

Испит вишег степена

Писмени испит 180 минута	Усмени испит 20 минута
Есеј	Израда тезе
100 бодова	50 бодова

Писмени испит

Садржајне и формалне карактеристике задатка

На писменом делу испита вишег степена кандидат мора на основу средњих задатака (бирајући од три наслова) написати есеј од 600-700 речи.

Писмени испит је заснован на детаљним испитним захтевима. Писмени део испита садржи задатак који је заснован на осам под тема (види детаљне захтеве!) у вези којима кандидат излаже о теми подрживши је својим мислима и изворима који су дати уз дату тему.

Оцена

За цели одговор може се дати највише 100 бодова. Упутство за бодовање садржи упутство за бодовање писменог дела испита.

Усмени испит

Садржајне и формалне карактеристике усменог испита

Садржајна структура

За усмени централно се израђује 10 теза. Свака теза се састоји од две подтезе. Под „А” кандидат извлачи из тематских кругова историје, мањинске политике, а под „В” извлачи из тематских кругова етнографије и познавање мањинског српског језика. Унутар појединих тема опширност појединих тема је 50-50%, понеки тематски круг може бити опширнији. За оба задатка кандидату стоји на располагању по 10-10 минута.

Оцена

За овај део испита може се дати највише 50 бодова. На две подтезе може се дати 25 бодова. Бодовање ученика обавља се помоћу следеће упуте која садрже најважније карактеристике бодовања.

1. Подтеза „А”:

- Садржај 15 бодова
- структура 5 бодова
- језичка правилност 5 бодова

2. Подтеза „В”:

- садржај 15 бодова

- структура 5 бодова
- језичка правилност 5 бодова